

پایش تحولات تجارت جهانی (۱۰۰)

دی ماه ۱۴۰۳

فهرست

- ۲..... تحولات جهانی
- ۲..... تهدیدهای تعرفه‌ای ترامپ و پیامدهای جهانی آن
- ۴..... فلزات نادر: سلاح چین علیه ترامپ؟
- ۵..... جی‌پی مورگان: چین ممکن است در واکنش به سیاست‌های ترامپ، ارزش یوان را کاهش دهد
- ۶..... آمریکا تعرفه‌های جدیدی بر محصولات خورشیدی و مواد حیاتی از چین اعمال کرد
- ۶..... رونق اقتصادی در برخی کشورهای همسایه روسیه
- ۷..... تحولات منطقه ای
- ۷..... ترامپ به دنبال گسترش سرمایه‌گذاری‌ها در منطقه خلیج فارس
- ۸..... پیشرفت چشم‌گیر پروژه راه توسعه عراق؛ بهره‌برداری از فاز نخست در ۲۰۲۵
- ۹..... رونق تجارت الکترونیک در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس
- ۱۰..... چین حمل آزمایشی باتری‌های لیتیوم-یونی از طریق کریدور میانی را آغاز می‌کند
- ۱۰..... عمان در پی نقش‌آفرینی در انقلاب صنعتی چهارم
- ۱۱..... امارات توافق‌نامه فروش سالانه یک میلیون تن گاز به مالزی را امضا کرد
- ۱۱..... رشد ۲٫۸ درصدی اقتصاد عربستان در سه‌ماهه سوم سال ۲۰۲۴
- ۱۲..... افزایش چشم‌گیر معاملات سعودی‌ها در بازار سهام آمریکا
- ۱۳..... قزاقستان در پی تقویت همکاری‌های انرژی و سرمایه‌گذاری با قطر
- ۱۴..... افزایش ۴۰ درصدی مبادلات تجاری قزاقستان و آذربایجان
- ۱۴..... چهل شرکت ترکیه‌ای فرصت‌های همکاری و صادرات را در عربستان سعودی بررسی کردند
- ۱۵..... رونمایی قطر از استراتژی ملی امنیت غذایی ۲۰۳۰
- ۱۵..... گسترش همکاری‌های اقتصادی دوجانبه کویت و عربستان سعودی
- ۱۶..... مخالفت ترکیه با تحریم‌های آمریکا علیه گاز روسیه
- ۱۷..... افزایش قابل توجه واردات عراق در سال ۲۰۲۴
- ۱۷..... عراق دومین کشور عربی و نهمین کشور جهان از نظر منابع طبیعی

تهدیدهای تعرفه‌ای ترامپ و پیامدهای جهانی آن

با تاکید مجدد دونالد ترامپ (رئیس‌جمهور منتخب ایالات متحده) بر سیاست‌های حمایت‌گرایانه تجاری و استفاده از تعرفه‌ها به عنوان ابزار اصلی، نگرانی‌های جهانی درباره پیامدهای این رویکرد افزایش یافته است. ترامپ، که بارها اعلام کرده «تعرفه» کلمه محبوب اوست، اخیرا در برنامه Meet the Press بر این باور تاکید کرد که تعرفه‌ها «هیچ هزینه‌ای برای آمریکایی‌ها ندارند». او همچنین تهدید کرد که تعرفه ۲۵ درصدی بر کالاهای وارداتی از مکزیک و کانادا و تعرفه ۱۰ درصدی بر چین اعمال خواهد کرد. این اظهارات نشان می‌دهد که سیاست‌های تجاری او دیگر به سطح شعار محدود نیست و باید آن را جدی گرفت. سیاست‌های تجاری ترامپ بر پایه دیدگاهی مرکانتیلیستی شکل گرفته که ریشه در اندیشه‌های قرن نوزدهم دارد و بر حمایت از تولید داخلی از طریق ابزارهای تعرفه‌ای و ایجاد موانع تجاری تاکید می‌کند.

از نگاه ترامپ، این ابزارها می‌توانند هم به عنوان اهرم فشار در مذاکرات بین‌المللی و هم به عنوان راهکاری برای تقویت تولید داخلی و افزایش درآمدهای دولت مورد استفاده قرار گیرند. در این دیدگاه، فرض بر این است که هزینه‌های احتمالی تعرفه‌ها، مانند افزایش قیمت‌ها برای مصرف‌کنندگان داخلی یا اثرات منفی بر زنجیره‌های تامین کسب‌وکارها، یا وجود ندارند یا در مقایسه با احیای تولید صنعتی در ایالات متحده قابل چشم‌پوشی هستند. با این حال، در جهانی که اقتصادهای گوناگون به شدت به یکدیگر وابسته‌اند، احیای سیاست‌های حمایت‌گرایانه می‌تواند خطرات اقتصادی و راهبردی جدی برای ایالات متحده و شرکای تجاری آن به همراه داشته باشد.

در رابطه با چین، اعلام تعرفه ۱۰ درصدی که بسیار کمتر از تهدید پیشین ۶۰ درصدی بود، واکنشی محتاطانه و آرام را در پی داشت. چین احتمالا با کاهش ارزش یوان^۱ تلاش خواهد کرد اثر تعرفه‌ها را خنثی کند، روشی که در دوره اول ریاست جمهوری ترامپ نیز موفق عمل کرد. با این حال، اگر ترامپ فشارها و تهدیدهای بیشتری اعمال کند، واکنش چین به راهبرد رئیس‌جمهور شی‌جین‌پینگ بستگی خواهد داشت. شی که اکنون قدرت بیشتری در عرصه داخلی دارد، می‌تواند با انعطاف‌پذیری بیشتر وارد مذاکراتی سازنده با آمریکا شود تا پیامدهای اقتصادی تعرفه‌ها را کاهش دهد. این مذاکرات می‌تواند شامل اقداماتی مانند کنترل مواد پیش‌ساز فنتانیل^۲ باشد که از مسیر مکزیک به آمریکا قاچاق می‌شود. با این حال، چین نیز سال‌ها برای بازگشت ترامپ آماده شده و شی ممکن است این بار موضع قاطع‌تری اتخاذ کند و به جای سازش، با استفاده از ابزارهای تلافی‌جویانه مانند محدودیت‌های صادرات مواد معدنی حیاتی و هدف‌گیری صنایع حساس آمریکایی، ضربه‌های اقتصادی دقیقی به آمریکا وارد کند. این اقدامات می‌تواند زنجیره‌های تامین^۳ جهانی را تحت تاثیر قرار داده و پیامدهای گسترده‌ای برای اقتصاد جهانی داشته باشد.

¹ RMB

² Fentanyl

³ Supply Chain

برای مکزیک و کانادا (دو شریک کلیدی آمریکا در توافق 'USMCA) تهدیدهای تعرفه‌ای ترامپ نگرانی‌های قابل توجهی ایجاد کرده است. مکزیک و کانادا امیدوارند که این تهدیدها تنها تاکتیک‌های مذاکره‌ای باشد و بتوانند با ارائه امتیازاتی پیش از آغاز به کار ترامپ، از اعمال تعرفه‌های واقعی جلوگیری کنند؛ اما چنین فرضی چندان قابل اطمینان نیست. اعمال تعرفه ۲۵ درصدی بر کالاهای وارداتی از مکزیک و کانادا به ویژه صنعت خودروسازی را که به شدت به زنجیره‌های تامین فرامرزی وابسته است، تحت تاثیر قرار می‌دهد. هر خودرویی که تحت چارچوب USMCA تولید می‌شود، به طور متوسط هشت بار از مرز بین این کشورها عبور می‌کند و تعرفه‌ها در هر مرحله هزینه‌ها را افزایش می‌دهند. این مسئله می‌تواند منجر به افزایش قابل توجه قیمت‌ها برای مصرف‌کنندگان، اختلال در زنجیره‌های تامین و کاهش اشتغال در بخش خودروسازی شود. مکزیک که با چالش‌های ساختاری و سیاسی جدی در مقابله با کارتل‌های مواد مخدر و مهاجرت غیر قانونی مواجه است، احتمالاً نمی‌تواند به خواسته‌های ترامپ به طور کامل پاسخ دهد. در همین حال، کانادا که صادرات نفت خام آن به آمریکا بخش عمده‌ای از اقتصاد این کشور را تشکیل می‌دهد، به دلیل محدودیت زیرساخت‌های صادراتی نمی‌تواند به راحتی مقصد دیگری برای نفت خود پیدا کند. این وابستگی متقابل باعث می‌شود هرگونه تعرفه‌ای در این بخش به هر دو کشور آسیب برساند.

از همین روست که کانادا اخیراً در واکنش به تهدیدهای رئیس‌جمهور منتخب ایالات متحده (دونالد ترامپ) مبنی بر اعمال تعرفه ۲۵ درصدی بر واردات از کانادا به دلیل نگرانی‌ها درباره مهاجرت غیرقانونی و قاچاق مواد مخدر طرحی جامع برای تقویت امنیت مرزی و اصلاح قوانین مهاجرت ارائه کرده است. این طرح شامل اختصاص ۱,۳ میلیارد دلار کانادا طی شش سال برای تجهیز مرزها به هلیکوپترها، پهپادها، برج‌های نظارتی و سگ‌های ردیاب و ایجاد یک نیروی ضربت مشترک با همکاری آژانس‌های آمریکایی برای مقابله با جرایم سازمان‌یافته فراملی است. همچنین اصلاحات قانونی برای تسریع روند پناهندگی، لغو روش‌هایی مانند "فلگ‌پولینگ"^۱ و اختیارات جدید برای لغو اسناد در موارد ضروری در نظر گرفته شده است. بخشی از این بودجه به مقابله با قاچاق فنتانیل (ماده مخدر خطرناک) اختصاص یافته که بحران مواد مخدر را در هر دو کشور تشدید کرده است. دولت جاستین ترودو تاکید دارد که این اقدامات نه تنها امنیت ملی کانادا را تقویت می‌کند، بلکه یکپارچگی سیستم مهاجرتی کشور را حفظ خواهد کرد. در عین حال، نگرانی‌هایی درباره تاثیرات احتمالی این تدابیر بر فعالیت‌های مرزی قانونی و منابع اجرایی وجود دارد. پیش‌بینی می‌شود مذاکرات بیشتری بین مقامات کانادایی و دولت آینده ایالات متحده برای اجرای موثر این تدابیر انجام شود تا روابط اقتصادی و اجتماعی قوی میان دو کشور حفظ گردد.

در سطح جهانی، سیاست‌های یک‌جانبه ترامپ ممکن است در کوتاه‌مدت امتیازاتی برای آمریکا به همراه داشته باشد، اما خطرات بلندمدتی همچون تضعیف روابط تجاری با متحدان و تسریع در تجزیه شبکه‌های تجاری جهانی را به دنبال دارد. در

---

¹ United States–Mexico–Canada Agreement

"اصطلاح "فلگ پولینگ" به فرآیندی گفته می‌شود که افراد برای تغییر وضعیت مهاجرتی خود، از کانادا به آمریکا سفر می‌کنند و سپس بلافاصله به کانادا بازمی‌گردند تا وضعیت جدید مهاجرتی خود را فعال کنند. روش فلگ پولینگ Flagpoling، بیشتر توسط دانشجویان و کارگران موقت که نیاز به تمدید یا تغییر وضعیت خود دارند، استفاده می‌شود.

همین حال، چین با تقویت روابط تجاری خود با کشورهای جنوب جهانی و همچنین متحدان آمریکا مانند اروپا و ژاپن، در حال بهره‌برداری از این فرصت‌هاست. تلاش‌های چین برای پیوستن به توافق‌نامه‌های تجاری چندجانبه نظیر CPTPP¹ نشان می‌دهد که پکن در حال پیشبرد یک بازی بلندمدت برای پر کردن خلا رهبری تجاری جهانی است که به واسطه سیاست‌های یک‌جانبه واشنگتن ایجاد شده است.

آینده سیاست‌های تجاری ترامپ، چه به عنوان یک تاکتیک فشاری و چه به عنوان تغییری اساسی به سوی انزوای اقتصادی، پیامدهای قابل توجهی برای اقتصاد آمریکا، شرکای تجاری آن و نظم اقتصادی جهانی به همراه خواهد داشت. واکنش بازارهای مالی و پیامدهای کلی اقتصادی می‌تواند عاملی تعیین‌کننده باشد که ترامپ را به بازنگری در سیاست‌هایش وادار کند. افت شدید بازارهای سهام یا افزایش قابل توجه تورم ممکن است او را به تغییر مسیر ترغیب کند. ماه‌های آینده نشان خواهد داد که آیا این سیاست‌ها بخشی از یک بازی سیاسی پیچیده است یا گامی واقعی به سوی انزوای اقتصادی. در هر دو صورت، این رویکردها می‌تواند اقتصاد جهانی و روابط تجاری بین‌المللی را با چالش‌های بزرگی مواجه کند.

فلزات نادر: سلاح چین علیه ترامپ؟

در بحبوحه تنش‌های تجاری فزاینده میان ایالات متحده و چین، فلزات حیاتی به سلاح اصلی چین برای مقابله با سیاست‌های محدودکننده آمریکا تبدیل شده‌اند. هر بار که واشنگتن محدودیت‌های جدیدی بر صادرات فناوری‌های پیشرفته (مانند تراشه‌های نیمه‌رسانا) به چین اعمال می‌کند، پکن با تشدید کنترل بر صادرات مواد اولیه حیاتی نظیر گالیم، ژرمانیوم و آنتیموان واکنش نشان می‌دهد. به‌تازگی، چین صادرات گالیم و ژرمانیوم را به ایالات متحده به طور کامل ممنوع کرده و صادرات آنتیموان (که در ساخت شیشه‌های فتوولتائیک استفاده می‌شود) را نیز متوقف ساخته است. این اقدام به نظر می‌رسد پاسخی به تعرفه‌های واشنگتن بر پنل‌های خورشیدی چینی باشد. طبق گزارش زمین‌شناسی ایالات متحده² (USGS)، آمریکا به شدت به واردات این فلزات وابسته است؛ به طوری که چین سهم عمده‌ای از بازار جهانی را در اختیار دارد.

توقف جریان صادرات این فلزات از چین به آمریکا، زنجیره تامین جهانی را مختل کرده و قیمت‌ها را به شدت افزایش داده است؛ به عنوان مثال، قیمت آنتیموان از ابتدای سال از ۱۳،۰۰۰ دلار به ۳۸،۰۰۰ دلار در هر تن و قیمت ژرمانیوم از ۱،۶۵۰ دلار به ۲،۸۶۲ دلار رسیده است. در همین حال، دولت بایدن تلاش کرده با سرمایه‌گذاری‌های میلیاردی، ظرفیت تولید داخلی فلزات حیاتی را احیا کند، اما این فرآیند زمان‌بر بوده و توسعه معادن جدید با چالش‌هایی مانند صدور مجوزها مواجه است. به عنوان نمونه، پنتاگون از برنامه‌های شرکت Perpetua Resources برای بازگشایی معدن آنتیموان Stibnite در آیداهو حمایت کرده، اما تولید اولیه آن تا سال ۲۰۲۸ آغاز نخواهد شد. شرکت ریو تینتو نیز در تلاش است تولید گالیوم را از پسماندهای پالایشگاه آلومینای خود در کانادا آغاز کند. با این حال، چالش اصلی آمریکا تسلط چین بر زنجیره تامین فلزات حیاتی است؛ چراکه چین تامین‌کننده ۲۶ مورد از ۵۰ فلز حیاتی تعریف شده توسط ایالات متحده محسوب می‌شود و بسیاری

¹ Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership

² United States Geological Survey

از این فلزات، از جمله گرافیت و تنگستن، در فهرست کنترل صادرات نظامی-غیرنظامی چین قرار دارند. افزایش محدودیت‌ها بر صادرات گرافیت (در ساخت آند باتری‌های لیتیومی ضروری است) نشان از تشدید احتمالی درگیری‌ها در حوزه فلزات باتری دارد. در این میان، آمریکا با چالش ایجاد تعادل میان کاهش وابستگی به چین از طریق تعرفه‌ها و اجتناب از بروز واکنش‌های تلافی‌جویانه چین، پیش از تکمیل ظرفیت‌های جایگزین داخلی، مواجه است. اکنون با تسلط چین بر عرضه جهانی، تنها پرسش باقی‌مانده این است که کدام فلز حیاتی بعدی به میدان این جنگ تجاری پرتاب خواهد شد.

جی‌پی مورگان: چین ممکن است در واکنش به سیاست‌های ترامپ، ارزش یوان را کاهش دهد
در پی پیش‌بینی تغییرات عمده در سیاست‌های تجاری آمریکا در دوره دوم ریاست جمهوری دونالد ترامپ، بانک جی‌پی مورگان اعلام کرد که چین احتمالاً برای مقابله با تعرفه‌های جدید آمریکا، ارزش یوان را تا ۱۵٪ کاهش خواهد داد. تحلیل‌گران این موسسه مالی در یادداشتی تحت عنوان «آماده شدن برای طوفان» اعلام کردند که ترامپ ممکن است تعرفه‌های واردات بر کالاهای چینی را از ۲۰٪ به ۶۰٪ افزایش دهد. علاوه بر این، کشورهای مالزی و ویتنام نیز مشمول تعرفه‌های جدید خواهند شد. تحلیل‌گران جی‌پی مورگان تأکید کردند که این اقدام می‌تواند چین را به کاهش ارزش یوان وادار کند و همزمان پکن برای حمایت از اقتصاد ملی خود، تعرفه‌های تلافی‌جویانه‌ای علیه واردات آمریکا وضع کند. پیش‌بینی می‌شود که این اقدامات به کاهش رشد تولید ناخالص داخلی چین منجر شود و آن را به ۳٫۹٪ در سال آینده برساند.

این گزارش در ادامه افزود که کاهش احتمالی ارزش یوان در محدوده ۱۰ تا ۱۵٪ خواهد بود؛ رقمی که به مراتب کمتر از ۲۸ تا ۳۰٪ کاهش ارزش یوان در زمان جنگ تجاری سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۹ است. در آن دوره، بانک مرکزی چین با سیاست‌های خود توانست ۷۰٪ از اثرات افزایش تعرفه‌های آمریکا را جبران کند. همزمان با افزایش نگرانی‌ها درباره پیروزی ترامپ در انتخابات اخیر، یوان چین در اوایل ماه جاری به ضعیف‌ترین سطح خود از سال ۲۰۲۳ سقوط کرد.

جی‌پی مورگان هشدار داد که اقتصادهای نوظهور (به ویژه کشورهایمانند مالزی، ویتنام و مکزیک که به صادرات تولیدات صنعتی متکی هستند) بیشترین آسیب را از تشدید جنگ تجاری آمریکا و چین خواهند دید. تحلیل‌گران این موسسه تأکید کردند که بازارهای نوظهور سهم قابل توجهی از بازار جهانی خود را از دست خواهند داد، چراکه چین احتمالاً صادرات خود را به بازارهای جایگزین در سایر کشورهای در حال توسعه هدایت می‌کند. این در حالی است که هند به دلیل وابستگی کمتر به این زنجیره تجاری، کمترین آسیب را از این تحولات خواهد دید. این گزارش در شرایطی منتشر می‌شود که افزایش تنش‌های تجاری میان واشنگتن و پکن بر بازارهای جهانی سایه افکنده و چشم‌انداز اقتصادی را برای کشورهای درگیر در زنجیره تامین جهانی پیچیده‌تر کرده است.

آمریکا تعرفه‌های جدیدی بر محصولات خورشیدی و مواد حیاتی از چین اعمال کرد. دولت ایالات متحده به تازگی از اعمال تعرفه‌های جدید و افزایش مالیات واردات بر برخی محصولات کلیدی چینی، از جمله ویفرهای خورشیدی، پلی‌سیلیکون و محصولات تنگستن خبر داد. این اقدام در راستای سیاست‌های آمریکا برای کاهش وابستگی به چین و حمایت از صنایع داخلی انجام می‌شود. بر اساس بیانیه دفتر نماینده تجاری ایالات متحده، تعرفه واردات ویفرهای خورشیدی و پلی‌سیلیکون (که اجزای حیاتی در تولید پنل‌های خورشیدی به شمار می‌روند) از ۲۵٪ به ۵۰٪ افزایش خواهد یافت. همچنین، برخی محصولات تنگستن که در تولید نیمه‌رساناها و قطعات الکترونیکی استفاده می‌شوند، مشمول تعرفه ۲۵ درصدی جدید خواهند شد. این تعرفه‌ها از اول ژانویه ۲۰۲۵ اجرایی خواهند شد؛ درست چند هفته پیش از آغاز به کار دولت ترامپ در ۲۰ ژانویه. کاترین تای (نماینده تجاری آمریکا) در این رابطه اظهار داشت: «این تعرفه‌ها به مقابله با سیاست‌ها و اقدامات مخرب چین کمک کرده و مکمل سرمایه‌گذاری‌های داخلی دولت بایدن-هریس برای ترویج اقتصاد انرژی پاک و تقویت تاب‌آوری زنجیره‌های تامین خواهد بود.»

بر اساس گزارش‌ها، چین در سال ۲۰۲۳ بیش از ۸۰٪ تولید جهانی تنگستن را در اختیار داشت؛ ماده‌ای که هیچ‌گونه تولید داخلی در آمریکا ندارد. در همین راستا، ایالات متحده تلاش می‌کند تا از طریق سرمایه‌گذاری‌های جدید، از جمله بازگشایی یک معدن تنگستن در کره جنوبی در سال ۲۰۲۴، وابستگی خود به واردات از چین را کاهش دهد. این اقدام در حالی صورت می‌گیرد که دولت بایدن سیاست‌های تجاری خود را برای مقابله با برتری چین در صنعت انرژی پاک تشدید کرده است. همچنین تعرفه‌های جدید در پاسخ به نگرانی‌های مربوط به تسلط چین بر زنجیره تامین جهانی و رقابت فزاینده در حوزه فناوری‌های سبز اتخاذ شده‌اند. اعمال این تعرفه‌ها در شرایطی صورت می‌گیرد که تنش‌های تجاری میان واشنگتن و پکن در سال‌های اخیر تشدید شده و پیش‌بینی می‌شود این سیاست‌ها بر بازار جهانی و زنجیره‌های تامین تاثیر بگذارد. برخی کارشناسان هشدار داده‌اند که این اقدامات می‌تواند هزینه‌های تولیدکنندگان در ایالات متحده را افزایش داده و رقابت‌پذیری در بازار انرژی پاک را پیچیده‌تر کند.

رونق اقتصادی در برخی کشورهای همسایه روسیه

بر اساس گزارش اخیر بانک توسعه اوراسیا^۱ (EDB)، اقتصادهای اتحادیه اقتصادی اوراسیا (EAEU) به طور قابل توجهی در حال رشد هستند. این رشد به ویژه تحت تاثیر تحریم‌های غرب علیه روسیه و افزایش تقاضا در بازارهای منطقه‌ای قرار دارد؛ به طوری که پیش‌بینی می‌شود رشد تولید ناخالص داخلی (GDP) جمعی این منطقه در سال جاری از ۴٪ فراتر برود. در تازه‌ترین پیش‌بینی‌های کلان اقتصادی برای سال‌های ۲۰۲۵ تا ۲۰۲۷ که به تازگی از سوی این بانک منتشر شده است، انتظار می‌رود تولید ناخالص داخلی پنج کشور عضو این اتحادیه شامل روسیه، قزاقستان، بلاروس، ارمنستان و قرقیزستان در

¹ Eurasian Development Bank

سال ۲۰۲۴ به میزان ۴,۲٪ رشد کند که این رقم بالاتر از میانگین جهانی (۳,۲٪) است. علاوه بر این، گزارش مذکور به تاجیکستان (که عضو EAEU نیست) نیز اشاره کرده است.

بانک توسعه اوراسیا اعلام کرده است که علی‌رغم چالش‌های جهانی پیچیده، اعضای این اتحادیه اقتصادی، به ویژه تحت رهبری روسیه و کشورهای آسیای مرکزی، تاب‌آوری قابل توجهی از خود نشان داده‌اند. این بانک همچنین اشاره کرده که سال جاری، بهترین عملکرد کشورهای اوراسیا از سال ۲۰۱۲ تاکنون (به جز دوره بهبود پساکرونا) را به ثبت رسانده است. پیش‌بینی می‌شود که تولید ناخالص داخلی اسمی این منطقه در سال ۲۰۲۴ از ۵۰۰ میلیارد دلار فراتر رود.

گزارش همچنین تاکید می‌کند که جمعیت آسیای مرکزی که در دو سال گذشته بیش از ۳٪ رشد کرده و به ۸۰ میلیون نفر رسیده است، فرصت‌های جمعیتی مناسبی را برای تقویت رشد اقتصادی در ۱۵ تا ۲۰ سال آینده ایجاد کرده است. بر اساس این گزارش، اقتصاد آسیای مرکزی به یک بازیگر اصلی در عرصه اقتصادی تبدیل شده است. این منطقه به دلیل جذابیت برای سرمایه‌گذاری، بازار فروش پویا و اهمیت راهبردی از نظر پتانسیل ترانزیت و حمل‌ونقل، از موقعیت خاصی برخوردار است.

بانک توسعه اوراسیا همچنین پیش‌بینی کرده است که رشد اقتصاد روسیه و بلاروس در سال ۲۰۲۵ به ترتیب به ۲,۴٪ و ۲,۶٪ خواهد رسید. در همین حال، انتظار می‌رود تولید ناخالص داخلی ارمنستان و قزاقستان به میزان ۵,۵٪ رشد کند و اقتصاد قرقیزستان و تاجیکستان به ترتیب به رشد ۸,۷٪ و ۸,۴٪ دست یابند. این رشد عمدتاً ناشی از فعالیت‌های صنعتی و سرمایه‌گذاری خواهد بود.

روسیه در حال افزایش تلاش‌های خود برای گسترش تجارت و سایر ابعاد همکاری‌های اقتصادی با کشورهای متحد است، چراکه با تحریم‌های بی‌سابقه غرب مواجه است. این کشور همچنین به طور فعال در حال تغییر تجارت خود از دلار و یورو به ارزهای ملی با اعضای اتحادیه اقتصادی اوراسیا و سایر شرکای منطقه‌ای می‌باشد که این روند می‌تواند به تقویت همکاری‌های اقتصادی و تجاری در منطقه کمک کند.

تحولات منطقه ای

ترامپ به دنبال گسترش سرمایه‌گذاری‌ها در منطقه خلیج فارس

دولت دونالد ترامپ به دنبال گسترش فعالیت‌های تجاری خود در خاورمیانه، به ویژه در منطقه خلیج فارس است؛ منطقه‌ای که به دلیل رونق بی‌نظیر بازار املاک و مستغلات، به عنوان یکی از جذاب‌ترین فرصت‌های سرمایه‌گذاری در سطح جهانی شناخته می‌شود. در ماه‌های اخیر، شرکت دار گلوبال^۱ (یکی از شرکت‌های معتبر توسعه املاک و مستغلات در عربستان سعودی) قراردادهایی را با سازمان ترامپ برای ساخت ویلاهایی در عمان و احداث برج‌های لوکس در عربستان سعودی و دبی امضا کرده است. این همکاری‌ها به دلیل توسعه سریع زیرساخت‌ها و پروژه‌های کلان مسکونی و تفریحی، به ویژه در

^۱ DarGlobal

دبی و عربستان سعودی که در حال ساخت هزاران خانه جدید و مجموعه‌های تفریحی مجلل هستند، موجب جذب سرمایه‌گذاران جهانی شده است.

مدیرعامل دار گلوبال تصریح کرده است که این همکاری‌ها صرفاً جنبه تجاری دارند و با اهداف اقتصادی مشخص دنبال می‌شوند. به علاوه، برنامه‌ریزی برای احداث یک برج لوکس در دبی با مشارکت یک شرکت توسعه املاک سعودی در دست اقدام است. گسترش حضور سازمان ترامپ در خاورمیانه همزمان با رونق ساخت‌وساز در منطقه صورت می‌گیرد. این رونق به دلیل تلاش کشورهای حوزه خلیج فارس برای تنوع‌بخشی به اقتصاد و کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی است. این کشورها با اجرای پروژه‌های بزرگ مسکونی و تجاری، سعی دارند تا سرمایه‌گذاران و نیروی کار بین‌المللی را به خود جذب کرده و زیرساخت‌های اقتصادی خود را تقویت کنند.

پیشرفت چشم‌گیر پروژه راه توسعه عراق؛ بهره‌برداری از فاز نخست در ۲۰۲۵

وزارت حمل‌ونقل عراق از پیشرفت سریع عملیات نقشه‌برداری توپوگرافی برای پروژه «راه توسعه» خبر داد. این پروژه به عنوان یکی از بزرگ‌ترین طرح‌های زیرساختی عراق، نقش کلیدی در تقویت ظرفیت‌های حمل‌ونقل زمینی و ریلی کشور ایفا خواهد کرد و بهره‌برداری کامل از آن تا سال ۲۰۲۹ برنامه‌ریزی شده است. مطابق گزارش منتشر شده توسط خبرگزاری رسمی عراق (واع)، نقشه‌برداری مسیر راه توسعه از بندر فاو در جنوب آغاز شده و تا جنوب شرقی ایستگاه نجف اشرف ادامه دارد. این فرایند شامل بررسی دقیق ایستگاه‌های مسافری، پایانه‌های کانتینری، ایستگاه‌های ذخیره‌سازی، پل‌ها و رودخانه‌ها است و با بهره‌گیری از تجهیزات پیشرفته متصل به ماهواره و تصاویر هوایی انجام می‌شود. بر اساس برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته، عملیات نقشه‌برداری تا مرزهای ترکیه تکمیل خواهد شد. در زمینه طراحی‌های تفصیلی پروژه، وزارت حمل‌ونقل پیشرفت‌های قابل توجهی را گزارش کرده است. بر این اساس، پیشرفت طراحی مسیر ریلی ۶۴ درصد، مسیر جاده‌ای ۶۰ درصد و پیشرفت کلی طراحی‌ها ۶۳٪ اعلام شده است. این پروژه که با هدف تسهیل حمل‌ونقل بین‌المللی و داخلی طراحی شده است، علاوه بر ایفای نقش راهبردی خود، به اتصال استان‌های مختلف عراق به ایستگاه‌های راه توسعه کمک خواهد کرد.

بر اساس برنامه زمان‌بندی، فاز نخست این پروژه با بهره‌برداری از بندر فاو در سال ۲۰۲۵ آغاز خواهد شد. این بندر به عنوان محور دریایی پروژه و مرکز بزرگ‌ترین شهر صنعتی خاورمیانه عمل خواهد کرد و ظرفیت‌های لجستیکی و فرصت‌های اقتصادی قابل توجهی را برای عراق و منطقه فراهم می‌آورد. رزاق محییس السعداوی (وزیر حمل‌ونقل عراق) بر اهمیت نظارت و پیگیری دقیق این پروژه تأکید کرده است. وی همچنین از همکاری با شرکت ایتالیایی BTP به عنوان مشاور فاز نخست پروژه خبر داد. این فاز شامل بازسازی و ارتقای خطوط ریلی موجود برای انتقال ایمن بارها از بندر فاو و ایجاد یک مسیر راهبردی برای حمل‌ونقل کالا است. همچنین وزارت حمل‌ونقل عراق برنامه جامعی را برای یکپارچه‌سازی بخش‌های حمل‌ونقل زمینی، ریلی، دریایی و هوایی ارائه کرده است. در این راستا، فرودگاه‌های بصره، نجف اشرف و بغداد به این پروژه متصل خواهند شد. علاوه بر این، فرودگاه‌های ناصریه، کربلا و موصل که تا سال ۲۰۲۵ بهره‌برداری خواهند شد، بخشی از طرح تکمیلی پروژه راه توسعه محسوب می‌شوند که یکی از ستون‌های اصلی راهبرد اقتصادی عراق است. این امور نه تنها

زیرساخت‌های حمل‌ونقل کشور را تقویت خواهد کرد، بلکه با ایجاد فرصت‌های جدید اقتصادی، جایگاه عراق را به عنوان یک مرکز مهم ترانزیت منطقه‌ای ارتقا خواهد داد.

رونق تجارت الکترونیک در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس

بر اساس آمارهای اخیر، حجم تجارت الکترونیک در کشورهای خلیج فارس طی پنج سال گذشته بیش از سه برابر افزایش یافته و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۵ به ۵۰ میلیارد دلار برسد. کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در تلاشند تا نظام واحدی برای تجارت الکترونیک ایجاد کنند که هدف آن حداکثرسازی فرصت‌های موجود و تقویت زیرساخت‌های دیجیتال منطقه‌ای است. این اقدام در راستای توسعه اقتصادی و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی انجام می‌شود و تجارت الکترونیک را به یکی از ارکان اصلی تحول و تنوع‌بخشی اقتصادی در خلیج فارس تبدیل کرده است. عربستان سعودی و امارات متحده عربی به عنوان پیشگامان رشد تجارت الکترونیک در این منطقه شناخته می‌شوند. پیش‌بینی‌ها حاکی از آن است که ارزش تجارت الکترونیک در عربستان تا سال ۲۰۲۵ از ۱۵ میلیارد دلار فراتر خواهد رفت.

در امارات، گزارش‌ها نشان می‌دهد که بازار تجارت الکترونیک با نرخ رشد سالانه ۱۱،۵۲ درصدی، تا سال ۲۰۲۹ به ارزش ۱۸،۹۹ میلیارد دلار خواهد رسید. دیگر کشورهای خلیج فارس نیز روند روبه‌رشدی را تجربه می‌کنند؛ برای مثال، قطر پیش‌بینی کرده که ارزش بازار تجارت الکترونیک از ۴،۱۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۴ به ۶،۵۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۹ افزایش یابد. در کویت، حجم تجارت الکترونیک از ۶۰۰ میلیون دلار در سال ۲۰۱۸ به ۱،۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ رسیده است. همچنین، بحرین در نیمه نخست سال گذشته به حجم ۱،۷۷ میلیارد دلار و عمان به ۲،۲۸۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ دست یافته‌اند و پیش‌بینی می‌شود بازار تجارت الکترونیک در عمان تا سال ۲۰۲۷ به بیش از ۳،۳ میلیارد دلار برسد. این تحولات نشان دهنده تلاش‌های کشورهای خلیج فارس برای ورود به عصر دیجیتال و افزایش رقابت‌پذیری اقتصادی در سطح جهانی است.

کارشناسان اقتصادی دلایل رشد سریع تجارت الکترونیک در کشورهای خلیج فارس را به پیشرفت فناوری‌های دیجیتال، افزایش نفوذ اینترنت و گوشی‌های هوشمند و حمایت‌های گسترده دولت‌ها نسبت می‌دهند. براساس گزارش‌ها، نرخ استفاده از اینترنت در برخی کشورهای خلیج فارس (مانند امارات و قطر) به بیش از ۹۵٪ رسیده است. همچنین، وجود پلتفرم‌های معتبر و قدرتمند مانند آمازون در تسهیل فرآیند خرید آنلاین و جلب اعتماد مصرف‌کنندگان نقش به‌سزایی ایفا کرده است. از سوی دیگر، تغییر عادات خرید مردم پس از همه‌گیری کرونا و افزایش اعتماد به پرداخت‌های الکترونیک، تجارت الکترونیک را به بخش مهمی از زندگی اقتصادی مردم این منطقه تبدیل کرده است. با وجود رشد سریع این بخش، چالش‌هایی نظیر هزینه‌های بالای حمل‌ونقل، نیاز به بهبود سرعت تحویل کالا و تقویت امنیت سایبری همچنان وجود دارد.

با این حال، حمایت‌های مستمر دولت‌ها، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های دیجیتال و ایجاد بسترهای قانونی شفاف، تجارت الکترونیک را به رکن اصلی توسعه پایدار اقتصادی در خلیج فارس تبدیل خواهد کرد. این بخش با حمایت از کسب‌وکارهای

کوچک و متوسط، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی، نقش مهمی در تحقق اهداف کلان اقتصادی مانند رویای ۲۰۳۰ عربستان، راهبرد اقتصاد دیجیتال امارات، برنامه‌های توسعه‌ای قطر، عمان و کویت ایفا خواهد کرد.

چین حمل آزمایشی باتری‌های لیتیوم-یونی از طریق کریدور میانی را آغاز می‌کند
چین تصمیم دارد حمل آزمایشی باتری‌های لیتیوم-یونی را از این کشور از طریق مسیر بین‌المللی حمل‌ونقل ترانس خزر^۱ (TITR) (که به کریدور میانی معروف است) در ماه دسامبر آغاز کند. این توافق در جریان نشست مشترک روز ۵ دسامبر میان مارات کارابایف (وزیر حمل‌ونقل قزاقستان) و لیو وی (وزیر حمل‌ونقل چین) در پکن به دست آمد. مقامات دو کشور در این نشست بر افزایش قابل توجه حجم حمل‌ونقل ریلی و جاده‌ای و همچنین رشد تعداد پروازها میان دو کشور در امتداد کریدور میانی تاکید کردند. طبق آمار منتشر شده، حجم حمل‌ونقل ریلی بین قزاقستان و چین در بازه زمانی ژانویه تا اکتبر با رشدی ۱۳ درصدی به ۲۶٫۶ میلیون تن رسیده است. در همین حال، حمل‌ونقل جاده‌ای نیز در بازه جولای تا سپتامبر با ۶۰٪ افزایش به ۱٫۹ میلیون تن رسید. هم‌اکنون، حجم ترانزیت محموله‌های چین از طریق کریدور میانی (در مسیر چین-اروپا) به بیش از ۲۷ هزار واحد معادل بیست فوت (TEU) رسیده است که این رقم ۲۵ برابر بیشتر از مدت مشابه سال گذشته است. شرکت‌کنندگان در این نشست همچنین درباره ایجاد مسیرهای جدید و گسترش ترانزیت بار از طریق رودخانه‌های مرزی بین قزاقستان و چین گفتگو کردند. این ابتکار می‌تواند به بهبود شبکه‌های حمل‌ونقل و افزایش تجارت بین دو کشور کمک شایانی نماید.

عمان در پی نقش‌آفرینی در انقلاب صنعتی چهارم

عمان در گامی مهم برای تقویت جایگاه خود به عنوان مرکز منطقه‌ای فناوری و نوآوری، توافقنامه‌ای با مجمع جهانی اقتصاد برای تاسیس مرکز انقلاب صنعتی چهارم امضا کرد. این مرکز که ششمین نمونه در خاورمیانه و بیست و دومین مرکز در سطح جهانی خواهد بود، قرار است در سه‌ماهه نخست سال ۲۰۲۵ فعالیت خود را آغاز کند. بر اساس گزارش خبرگزاری عمان، این توافقنامه میان علی بن عامر الشیدانی (معاون وزارت حمل‌ونقل، ارتباطات و فناوری اطلاعات عمان) و سباستین بوکاب (رئیس شبکه‌ها و همکاری‌ها و عضو کمیته اجرایی مجمع جهانی اقتصاد) به امضا رسید. الشیدانی در این مراسم تاکید کرد که این همکاری نشان دهنده تعهد عمان به پذیرش نوآوری‌ها و فناوری‌های نوین برای توسعه پایدار و تحقق اهداف کلان چشم‌انداز عمان ۲۰۴۰ است.

¹ Trans-Caspian International Transport Route

این مرکز با هدف تسریع در پذیرش فناوری‌های نو ظهور و هوش مصنوعی بر اساس استانداردهای جهانی، تلاش خواهد کرد تا با بهره‌گیری از شبکه کارشناسان بین‌المللی و ایجاد محیط‌های آزمایشی، چارچوب‌های سیاست‌گذاری و نظارتی را تدوین کرده و زمینه همکاری میان ذینفعان کلیدی از بخش‌های مختلف را فراهم کند. تاسیس این مرکز گامی راهبردی برای انتقال دانش، بومی‌سازی فناوری و اجرای نوآوری‌های پیشرفته در عمان محسوب می‌شود که می‌تواند به توسعه زیرساخت‌های دیجیتال، حمایت از نوآوری و تقویت موقعیت عمان به عنوان پیشگام فناوری‌های مرتبط با انقلاب صنعتی چهارم در منطقه کمک کند. این مرکز که در همکاری نزدیک با مجمع جهانی اقتصاد شکل می‌گیرد، نقش مهمی در مسیر تحول اقتصاد دیجیتال و تنوع‌بخشی اقتصادی عمان خواهد داشت و جایگاه این کشور را در عرصه فناوری‌های جهانی ارتقا خواهد بخشید.

امارات توافق‌نامه فروش سالانه یک میلیون تن گاز به مالزی را امضا کرد
شرکت ملی نفت ابوظبی^۱ (ادنوک) به تازگی توافق‌نامه‌ای ۱۵ ساله با شرکت مالزیایی پتروناس امضا کرده است که بر اساس آن، سالانه یک میلیون تن گاز طبیعی مایع (LNG) از پروژه کم‌کربن رویس به مالزی صادر خواهد شد. این قرارداد که به عنوان دومین توافق‌نامه بلندمدت فروش LNG از پروژه «رویس» در سال جاری به شمار می‌رود؛ از سال ۲۰۲۸ و همزمان با آغاز فعالیت‌های تجاری این پروژه اجرایی خواهد شد. پروژه رویس به عنوان نخستین طرح صادرات گاز طبیعی مایع با انرژی پاک در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، در راستای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای و توسعه پایدار در بازار انرژی جهانی اهمیت دارد. ادنوک پیش از این نیز چندین قرارداد مشابه امضا کرده که شامل توافق با شرکت آلمانی سیفی برای صادرات سالانه یک میلیون تن LNG و توافق با شرکت چینی «ای ان ان» برای فروش گاز به مدت ۱۵ سال است. این توافق‌نامه به منظور تقویت موقعیت امارات در بازار جهانی LNG و پاسخ به نیازهای انرژی مالزی و تحقق اهداف کاهش آلاینده‌گی صورت گرفته است. این قرارداد نشان‌دهنده نقش کلیدی ادنوک در تامین انرژی پایدار و ارتقای توسعه اقتصاد جهانی به خصوص در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر و کاهش اثرات زیست‌محیطی است.

رشد ۲,۸ درصدی اقتصاد عربستان در سه‌ماهه سوم سال ۲۰۲۴
رشد اقتصادی عربستان سعودی در سه‌ماهه سوم سال ۲۰۲۴ به ۲,۸٪ رسید، که بهترین عملکرد این کشور از سه‌ماهه نخست سال ۲۰۲۳ به شمار می‌آید. بر اساس داده‌های رسمی منتشرشده، این رشد اقتصادی پس از چهار فصل متوالی رکود به دست آمده است. بخش نفتی اقتصاد عربستان در این دوره، با رشد ناچیز ۰,۰۵ درصدی مواجه شده که این رشد نخستین افزایش پس از پنج فصل رکود در این بخش محسوب می‌شود. در مقابل، فعالیت‌های غیرنفتی با رشد چشمگیر ۴,۳ درصدی و فعالیت‌های دولتی با افزایش ۳,۱ درصدی همراه بوده است. به طور کلی، تولید ناخالص داخلی واقعی تعدیل شده فصلی در

^۱ Abu Dhabi National Oil Company

سه‌ماهه سوم سال ۲۰۲۴ نسبت به سه‌ماهه دوم ۰٫۹٪ افزایش یافته است. علاوه بر این، تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری در سه‌ماهه سوم ۱٪ رشد داشته است. بخش نفت به قیمت‌های جاری با کاهش ۱۰٫۱ درصدی روبه‌رو بوده، در حالی که بخش غیرنفتی با رشد ۷٫۱ درصدی و بخش دولتی با افزایش ۶٫۱ درصدی همراه بوده است.

فیصل ال‌ابراهیم (وزیر اقتصاد و برنامه‌ریزی عربستان سعودی) اعلام کرد که اقتصاد غیرنفتی این کشور از زمان اجرای برنامه «چشم‌انداز ۲۰۳۰» در سال ۲۰۱۶ تاکنون ۲۰٪ رشد داشته است. او همچنین تاکید کرد که عربستان در تلاش است تا اقتصادی رقابتی‌تر و مبتنی بر دانش ایجاد کند که قادر به تولید محصولات و خدمات پیچیده‌تر باشد و از این طریق منابع رشد اقتصادی را متنوع سازد. عربستان سعودی با هدف ایجاد اصلاحات ساختاری و اقتصادی، در تلاش است تا اقتصاد خود را مقاوم‌تر کرده و رشد پایدار را تضمین کند. این اصلاحات که در چارچوب برنامه «چشم‌انداز ۲۰۳۰» انجام می‌شوند، بر رشد اقتصادی، توسعه سرمایه‌گذاری‌ها و اجرای پروژه‌ها و راهبردهای منطقه‌ای و بخشی متمرکز هستند.

افزایش چشم‌گیر معاملات سعودی‌ها در بازار سهام آمریکا

حجم معاملات سرمایه‌گذاران سعودی در بازار سهام آمریکا طی سه‌ماهه سوم سال ۲۰۲۴ به ۲۳ میلیارد دلار رسید که این رقم ۹۸٫۶۶٪ از کل معاملات خارجی سرمایه‌گذاران این کشور را تشکیل می‌دهد. بر اساس داده‌های منتشرشده توسط هیئت بازار مالی عربستان سعودی، این رشد قابل توجه نشان دهنده افزایش ۱۱۰ درصدی نسبت به مدت مشابه سال گذشته است. معاملات سعودی‌ها در بازار سهام آمریکا در این مدت به بالاترین سطح خود در دو سال اخیر رسیده و نسبت به رقم ۱۱٫۳۴ میلیارد دلار در سه‌ماهه سوم سال ۲۰۲۳، افزایشی معادل ۱۳ میلیارد دلار را ثبت کرده است. این میزان رشد، توجه ویژه سرمایه‌گذاران سعودی به بازار سهام آمریکا را نشان می‌دهد که به عنوان یکی از بازارهای پیشرو و جذاب در سطح جهانی شناخته می‌شود.

مجموع ارزش کل معاملات خارجی سرمایه‌گذاران سعودی در سه‌ماهه سوم سال ۲۰۲۴ به حدود ۲۴٫۱۹ میلیارد دلار رسیده است. در این میان، بازار سهام آمریکا با سهم ۹۸٫۶۶ درصدی، بیشترین سهم را به خود اختصاص داده و به عنوان مقصد اصلی سرمایه‌گذاری خارجی برای سعودی‌ها مطرح شده است. در حالی که بازارهای دیگر، از جمله بازارهای اروپایی، عربی و آسیایی، سهم کمتری در مقایسه با بازار سهام آمریکا داشته‌اند. در بازار سهام اروپا، حجم معاملات سعودی‌ها به ۵۸٫۱۳ میلیون دلار رسیده که نشان دهنده کاهش ۳۹٫۸ درصدی نسبت به سه‌ماهه سوم سال ۲۰۲۳ است. در مقابل، بازار سهام کشورهای عربی شاهد رشدی قابل توجه بوده و ارزش معاملات به ۱۸٫۶۷ میلیون دلار افزایش یافته که نسبت به مدت مشابه سال گذشته، رشد ۱۱۲٫۱ درصدی را نشان می‌دهد. همچنین، در بازار سهام آسیایی، معاملات سعودی‌ها با جهشی چشم‌گیر به ۱۲٫۲۷ میلیون دلار رسیده و رشدی ۴۱۱٫۱ درصدی نسبت به سال گذشته ثبت کرده است. علاوه بر این، در سایر بازارهای جهانی، معاملات سعودی‌ها به ۱۹٫۷۳ میلیون دلار افزایش یافته که نسبت به ۱۱٫۲ میلیون دلار در سه‌ماهه مشابه سال ۲۰۲۳، ۷۶٫۲٪ رشد داشته است.

گزارش هیئت بازار مالی عربستان تاکید می‌کند که این داده‌ها شامل جزئیات مربوط به تعداد پرتفوی‌های سرمایه‌گذاری سعودی‌ها در خارج از کشور، تعداد سرمایه‌گذاران و حجم معاملاتی که از طریق کارگزاران خارجی به طور مستقیم انجام می‌شود، نیست. این اطلاعات به دلیل محدودیت‌های آماری و عدم شفافیت کافی در دسترس قرار نگرفته است. با توجه به رونق بالای بازار سهام آمریکا و سایر بازارهای جهانی، سرمایه‌گذاران سعودی به دنبال تنوع‌بخشی به سبد سرمایه‌گذاری‌های خود در بازارهای بین‌المللی هستند. در حالی که بازار سهام آمریکا همچنان مقصد اصلی سرمایه‌گذاری خارجی آن‌ها محسوب می‌شود، بازارهای دیگر نظیر اروپا و آسیا نیز رشدهایی را تجربه کرده‌اند. با این وجود، کاهش سهم بازارهای اروپایی و رشد محدود سایر بازارها در مقایسه با آمریکا، نشان‌دهنده اولویت سرمایه‌گذاران سعودی برای فعالیت در بزرگترین بازار مالی جهان است.

قزاقستان در پی تقویت همکاری‌های انرژی و سرمایه‌گذاری با قطر

در سفر کاری اخیر رئیس‌جمهور قزاقستان (قاسم جومارت توکایف) به قطر، وی در مجمع دوحه شرکت کرد و در دیدارهای خود با رهبران اقتصادی و سرمایه‌گذاران قطری، فرصت‌های همکاری در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر و پروژه‌های زیرساختی را مورد بررسی قرار داد. توکایف در این سفر با محمد ناصر الحاجری (رئیس شرکت نبرس پاور) دیدار کرد و درباره اجرای پروژه‌های مشترک در بخش انرژی گفتگو نمود. وی به توافق اخیر میان نبرس پاور و شرکت سامروک انرژی برای احداث نیروگاه برق‌آبی سیمپالاتینسک با ظرفیت ۳۰۰ مگاوات اشاره کرد و این پروژه را گامی مهم در تقویت شراکت راهبردی بلندمدت میان آستانه و دوحه دانست. رئیس‌جمهور قزاقستان همچنین بر هدف این کشور مبنی بر افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر به ۱۵٪ تا سال ۲۰۳۰ تاکید کرد. در این دیدار، الحاجری پیشرفت‌های این پروژه مشترک را تشریح کرده و ظرفیت بالای قزاقستان در حوزه انرژی سبز را مورد اشاره قرار داد.

در ادامه سفر، توکایف با معزز و رامز الخیاط (مالکان شرکت پاور اینترنشنال هولدینگ (PIH)) دیدار کرد و وضعیت چندین پروژه زیرساختی بزرگ را مورد بررسی قرار داد. این شرکت در پروژه‌های ساخت کارخانه‌های فرآوری گاز در کاشگان، خط جدید لوله گاز بینو-بوزوی-شیمکند و خط لوله گاز آکتوبه-کستانای مشارکت دارد؛ پروژه‌هایی که نقش مهمی در تقویت امنیت انرژی قزاقستان ایفا خواهند کرد. در این نشست، رئیس هیئت‌مدیره PIH برنامه‌های شرکت برای اجرای توافقات دوجانبه را ارائه کرد که شامل احداث یک نیروگاه بخار و توربین گاز در منطقه کیزیل‌اوردا و نصب شبکه‌های برقی بین منطقه‌ای می‌شود. همچنین، نمایندگان PIH تمایل خود را برای اجرای پروژه‌های مشترک در حوزه هوش مصنوعی اعلام کردند. توکایف بر اهمیت اجرای دقیق و باکیفیت این پروژه‌ها تاکید کرده و بار دیگر تعهد دولت قزاقستان به فراهم آوردن شرایط مساعد برای سرمایه‌گذاران قطری را مورد تاکید قرار داد. این سفر نشان‌دهنده عزم قزاقستان برای گسترش همکاری‌های اقتصادی و تقویت سرمایه‌گذاری‌های خارجی، به ویژه در حوزه انرژی‌های نوین و زیرساخت‌های کلیدی است.

افزایش ۴۰ درصدی مبادلات تجاری قزاقستان و آذربایجان

مبادلات تجاری قزاقستان با آذربایجان در ده ماه نخست امسال به ۳۹۴ میلیون دلار رسید که نسبت به سال گذشته ۳۸,۷٪ افزایش یافته است. طبق گزارش کمیته دولتی گمرک آذربایجان، صادرات آذربایجان به قزاقستان ۲۳,۲٪ افزایش یافته و به ۱۰۷,۷ میلیون دلار رسیده است. صادرات قزاقستان به آذربایجان نیز با رشد ۴۵,۶ درصدی به ۲۸۶ میلیون دلار رسید. عمده صادرات قزاقستان به آذربایجان شامل فلزات غیر آهنی، نفت خام، فرآورده‌های نفتی و قطعات موتورهای الکتریکی و تجهیزات نصب می‌شود. در مقابل، آذربایجان کشتی‌های حمل‌ونقل، آب‌های معدنی، منسوجات، پلی‌اتیلن، مصالح ساختمانی و محصولات مختلف کشاورزی مانند میوه و سبزیجات را به قزاقستان صادر می‌کند.

در جریان دیدارهای رسمی سران دو کشور در سال ۲۰۲۳، قزاقستان و آذربایجان هدف‌گذاری کردند که تجارت دوجانبه را به یک میلیارد دلار برسانند. در میان کشورهای مشترک‌المنافع^۱ (CIS)، روسیه و بلاروس در تجارت با آذربایجان پیش‌تاز هستند و حجم تجارت آن‌ها به ترتیب به ۳,۹۴ میلیارد دلار و ۴۰۳,۹۶ میلیون دلار می‌رسد. با این حال، آذربایجان رشد بیشتری در تجارت با بلاروس تجربه کرده است که ۴۷,۷٪ افزایش داشته، در حالی که تجارت آذربایجان با روسیه ۱۴,۵٪ رشد کرده است. قزاقستان در رتبه سوم حجم تجارت با آذربایجان قرار دارد و تاجیکستان کمترین میزان مبادلات تجاری با آذربایجان را داشته که در این دوره تنها به ۵,۱۸ میلیون دلار رسیده است. مجموع مبادلات تجاری آذربایجان با کشورهای مشترک‌المنافع به ۵,۷ میلیارد دلار رسیده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۹,۵٪ افزایش داشته است.

چهل شرکت ترکیه‌ای فرصت‌های همکاری و صادرات را در عربستان سعودی بررسی کردند اخیراً نشست تجاری عربستان و ترکیه با حضور ۴۰ شرکت ترکیه‌ای و تعدادی از شرکت‌های محلی عربستانی در ریاض برگزار شد. این نشست به همت اتحادیه اتاق‌های بازرگانی عربستان و با مشارکت هیئتی از انجمن صادرکنندگان ترکیه، به منظور بررسی فرصت‌های صادرات و شراکت‌های اقتصادی میان دو کشور تشکیل گردید. نشست بر توسعه همکاری‌های تجاری در ۱۰ بخش کلیدی از جمله معدن، مواد شیمیایی، صنایع غذایی، خدمات، آهن و محصولات فلزی، نساجی، برق و الکترونیک، تجهیزات و ماشین‌آلات، غلات و حبوبات و میوه و سبزیجات متمرکز بود. هدف از این حضور، کشف فرصت‌های صادراتی نوید بخش در بازار عربستان سعودی و تقویت همکاری‌های اقتصادی دوجانبه اعلام شده است. ترکیه در نظر دارد صادرات خود را که در سال گذشته به ۲۵۵,۸ میلیارد دلار رسید، تا سال ۲۰۲۸ به ۴۰۰ میلیارد دلار افزایش دهد. این نشست ادامه همکاری‌های اقتصادی فشرده بین دو کشور است که پیش‌تر در همایش تجاری ترکیه و عربستان سعودی در نوامبر ۲۰۲۳ در استانبول آغاز شده بود. در آن همایش، که با حضور وزیرای تجارت دو کشور برگزار گردید، بر توسعه روابط تجاری و افزایش مبادلات اقتصادی تأکید شد. طبق آمار، حجم تجارت دوجانبه بین ترکیه و عربستان سعودی در سال ۲۰۲۳ به ۶,۸ میلیارد دلار رسید. اورهان توران (رئیس انجمن توسیع (انجمن بازرگانان و صنعتگران ترکیه)) اعلام کرد که صادرات ترکیه به

¹ Commonwealth of Independent States

عربستان در سال ۲۰۲۳ نسبت به سال ۲۰۲۲ با ۱۵۰٪ رشد به ۲٫۶ میلیارد دلار افزایش یافته است. دو کشور در نظر دارند حجم مبادلات تجاری خود را در میان مدت و بلندمدت به ۳۰ میلیارد دلار برسانند. این اقدامات در راستای تقویت همکاری‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری مشترک میان ترکیه و عربستان سعودی انجام می‌شود و نشان دهنده تمایل دو کشور برای گسترش همکاری در بخش‌های مختلف اقتصادی است.

رونمایی قطر از راهبرد ملی امنیت غذایی ۲۰۳۰

قطر اخیراً در مراسمی در دوحه از راهبرد ملی امنیت غذایی ۲۰۳۰ رونمایی کرد. این راهبرد که با حضور شیخ محمد بن عبدالرحمن آل ثانی (نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه قطر) معرفی شد، شامل ۱۷ ابتکار در قالب سه رکن اصلی است و اهداف بلندپروازانه‌ای را برای تضمین امنیت غذایی پایدار دنبال می‌کند. نخست‌وزیر قطر در این مراسم با تأکید بر اهمیت این طرح گفت: «راهبرد ملی امنیت غذایی ۲۰۳۰ گامی محوری در جهت تقویت تولید داخلی، افزایش سطح خودکفایی و ارتقای توانایی قطر برای مقابله با چالش‌های جهانی در حوزه امنیت غذایی است.» این مراسم که به همت سازمان‌های دولتی و خصوصی قطر برگزار شد، شامل ارائه‌ای تصویری از برنامه‌های کلیدی و اهداف راهبردی بود. راهبرد جدید با هدف تحقق امنیت غذایی پایدار از طریق تقویت عادات سالم مصرفی، تضمین کیفیت و ایمنی غذا، سازگاری با تغییرات اقلیمی و ایجاد شراکت‌های بین‌المللی طراحی شده است. بهبود توانایی قطر برای مدیریت بحران‌های غذایی و تنوع‌بخشی به منابع تامین مواد غذایی از جمله اولویت‌های اصلی در این طرح محسوب می‌شوند. این اهداف در راستای ارتقای انعطاف‌پذیری کشور در برابر چالش‌های جهانی و محلی و تضمین دسترسی پایدار به منابع غذایی محقق خواهند شد.

قطر همچنین با این راهبرد تلاش دارد نقش پیشرو خود را در تلاش‌های منطقه‌ای و بین‌المللی برای مقابله با چالش‌های غذایی و تغییرات اقلیمی ایفا کند. در همین راستا، شیخ محمد بن عبدالرحمن در ادامه افزود: «این طرح، تعهد ما را برای تقویت همکاری‌های جهانی و ارائه تجربیات و حمایت‌های لازم به کشورهای منطقه و جهان در مقابله با بحران‌های غذایی نشان می‌دهد.» دولت قطر معتقد است با رونمایی از راهبرد ملی امنیت غذایی ۲۰۳۰، بار دیگر جایگاه خود را به عنوان شریک راهبردی در مسیر تحقق توسعه پایدار و ساخت آینده‌ای بهتر برای نسل‌های آینده تثبیت می‌کند. این اقدام نشان دهنده عزم جدی قطر برای کاهش وابستگی به منابع خارجی و توسعه زیرساخت‌های داخلی در مسیر خودکفایی غذایی است.

گسترش همکاری‌های اقتصادی دوجانبه کویت و عربستان سعودی

نشست دوم کمیته هماهنگی مشترک کویت و عربستان سعودی اخیراً در ریاض برگزار شد. این نشست با حضور شیخ نمر فهد المالک الصباح (معاون وزیر نفت کویت) و ناصر الدوسری (معاون وزیر انرژی عربستان در امور روابط و همکاری‌های بین‌المللی) برگزار گردید و دو کشور بر تقویت همکاری‌های اقتصادی در حوزه‌های مختلف تأکید کردند. در این نشست، ۱۴ ابتکار کلیدی در حوزه‌های انرژی، تجارت، صنعت، گمرک، هوانوردی غیرنظامی و امنیت غذایی مورد بررسی قرار گرفت. همچنین، دو طرف درباره موافقت‌نامه‌های آماده امضا در زمینه‌های اقتصاد، تجارت، توسعه صادرات و رقابت اقتصادی گفت‌وگو

کردند. علاوه بر این، دو کشور پنج ابتکار جدید که در مرحله مذاکره قرار دارند را معرفی کردند و بر اجرای آن‌ها در برنامه‌های آتی کمیته توافق کردند. این نشست در راستای توسعه روابط دوجانبه و تحقق منافع مشترک میان دو کشور برگزار شد. طرفین در این جلسه بر ضرورت تقویت همکاری‌ها برای ایجاد زیرساخت‌های اقتصادی پایدار، تنوع بخشی به منابع اقتصادی و افزایش سطح تبادلات تجاری تاکید کردند. این نشست، ادامه تلاش‌های شورای هماهنگی کویت و عربستان سعودی است که نخستین نشست آن در ژوئن ۲۰۲۱ در عربستان سعودی و با هدف توسعه همکاری در زمینه‌های اقتصادی، سرمایه‌گذاری، امنیتی و توسعه‌ای تشکیل شد. شورای هماهنگی کویت و عربستان که در جولای ۲۰۱۸ تاسیس شد، به دنبال ایجاد یک چشم‌انداز مشترک برای توسعه پایدار روابط دو کشور فعالیت می‌کند. این شورا همچنین بر تقویت همکاری‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری، یافتن راه‌حل‌های نوآورانه برای استفاده بهینه از منابع موجود و تحکیم همکاری‌های سیاسی، امنیتی و نظامی متمرکز است. برگزاری این نشست‌ها نشان دهنده عزم دو کشور برای تعمیق روابط اقتصادی و ایجاد فرصت‌های مشترک برای توسعه و سرمایه‌گذاری در منطقه است. با برنامه‌ریزی مشترک و هدفمند، کویت و عربستان سعودی در تلاشند به الگویی برای همکاری‌های دوجانبه در منطقه تبدیل شوند.

مخالفت ترکیه با تحریم‌های آمریکا علیه گاز روسیه

ترکیه اخیراً بار دیگر مخالفت خود را با تحریم‌های جدید آمریکا علیه گاز روسیه اعلام کرده و بر اهمیت واردات این منبع انرژی برای اقتصاد کشور تاکید نمود. وزیر انرژی ترکیه در گفت‌وگو با رسانه‌ها تصریح کرد که گاز روسیه در میان مدت قابل جایگزینی نیست و اعمال تحریم‌ها می‌تواند به اقتصاد ترکیه، خانوارها و زندگی ۸۵ میلیون نفر آسیب بزند. این اظهارات وزیر انرژی ترکیه پس از اقدام واشنگتن در هفته‌های اخیر مطرح شد که طی آن، تحریم‌هایی علیه بیش از ۵۰ نهاد مالی روسیه، از جمله گازپروم بانک^۱ و شش شرکت بین‌المللی وابسته به آن، وضع گردید. این تحریم‌ها که دسترسی گازپروم بانک را به سیستم پیام‌رسان بین‌بانکی سوئیفت^۲ (مسدود کرده، تجارت انرژی روسیه را هدف قرار می‌دهد. وزیر انرژی ترکیه با اشاره به اهمیت این موضوع گفت: «ما با هرگونه تصمیمی که جریان گاز از روسیه را مختل کند مخالفیم، چرا که این مسئله نه تنها به اقتصاد ما، بلکه به بازار انرژی اروپا نیز آسیب خواهد زد». او همچنین خاطر نشان کرد که ترکیه چهارمین بازار بزرگ گاز در اروپا است و روسیه همچنان تامین‌کننده کلیدی گاز برای این کشور به شمار می‌رود.

وزیر انرژی ترکیه همچنین ابراز امیدواری کرد که قرارداد پنج‌ساله ترانزیت گاز روسیه به اروپا از طریق اوکراین، که در ۳۱ دسامبر ۲۰۲۴ منقضی می‌شود، تمدید گردد. اوکراین پیش‌تر اعلام کرده بود که قصد تمدید این توافق را ندارد؛ اقدامی که می‌تواند منجر به کاهش ۵ درصدی مصرف سالانه گاز اتحادیه اروپا شود. وزیر انرژی ترکیه در این خصوص گفت: «تمدید این توافق بر قیمت‌های جهانی گاز تاثیر مثبتی خواهد داشت و ترکیه آماده است برای تحقق این هدف اقدامات لازم را انجام دهد». براساس گزارش‌های منتشرشده، ترکیه درحال مذاکره با آمریکا برای دریافت معافیت از تحریم‌ها است تا بتواند

¹ Gazprombank

² SWIFT

پرداخت‌های خود به روسیه برای واردات گاز را ادامه دهد. وزیر انرژی ترکیه هشدار داد در صورتی که معافیتی در خصوص تحریم‌های اخیر در نظر گرفته نشود، می‌تواند پیامدهای جدی برای ترکیه به همراه داشته باشد. در حالی که ترکیه عضو ناتو است، این کشور تاکنون از پیروی از تحریم‌های غرب علیه روسیه خودداری کرده و روابط خود را با هر دو طرف درگیر، مسکو و کی‌یف، حفظ کرده است. سال گذشته، حدود ۴۵٪ از گاز وارداتی ترکیه از روسیه تامین شد. این موضع‌گیری نشان دهنده تلاش ترکیه برای حفظ توازن در سیاست خارجی و تامین منافع اقتصادی خود است. در شرایطی که تنش‌های ژئوپلیتیک بر بازارهای انرژی سایه افکنده، ترکیه بر تداوم روابط تجاری خود با روسیه، به ویژه در بخش انرژی، تاکید دارد و در عین حال به دنبال دستیابی به راهکارهای دیپلماتیک برای کاهش فشار تحریم‌ها از سوی آمریکا است.

افزایش قابل توجه واردات عراق در سال ۲۰۲۴

بانک مرکزی عراق از افزایش قابل توجه در واردات این کشور طی سه‌ماهه نخست سال ۲۰۲۴ خبر داد. براساس گزارش اقتصادی منتشر شده توسط بانک مرکزی، میزان واردات عراق در این دوره نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۵۸,۱٪ افزایش یافته است. این گزارش همچنین نشان می‌دهد که واردات عراق از ترکیه در سه‌ماهه نخست سال ۲۰۲۴ نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۳ با رشد ۳۲ درصدی مواجه شده است. ترکیه در این مدت جایگاه دومین صادرکننده میوه و سبزیجات به عراق را به خود اختصاص داده است. گزارش بانک مرکزی عراق همچنین حاکی از آن است که واردات سرمایه‌ای رشد چشم‌گیری معادل ۲۹۴,۷٪ داشته است، در حالی که واردات مصرفی نیز با افزایش ۹۳ درصدی همراه بوده که نشان دهنده افزایش تقاضای داخلی برای کالاهای مصرفی است. در مقابل، واردات محصولات نفتی با کاهش ۸,۱ درصدی مواجه شده است. همچنین، واردات دیگر محصولات دولتی و چاپ و نشر به ترتیب با کاهش قابل توجه ۹۳,۷٪ و ۸۱,۳٪ همراه بوده است. این افزایش قابل توجه در واردات، نشان دهنده تحولات اقتصادی عراق در سال ۲۰۲۴ و تلاش این کشور برای تنوع‌بخشی به بخش‌های اقتصادی و افزایش سرمایه‌گذاری‌ها است. این روند همچنین وابستگی عراق به واردات کالاهای اساسی و سرمایه‌ای برای پاسخگویی به نیازهای توسعه اقتصادی رو به رشد را نشان می‌دهد.

عراق دومین کشور عربی و نهمین کشور جهان از نظر منابع طبیعی

بر اساس گزارشی که توسط شاخص ویژوال کاپیتالیزست^۱ کانادا (متخصص در آمارهای اقتصادی) و شرکت آلمانی استاتیستا^۲ متخصص در داده‌های بازار و مصرف‌کنندگان) منتشر شده است، عراق در رتبه نهم جهانی و دوم عربی از نظر میزان منابع طبیعی قرار گرفت. منابع طبیعی به عنوان پایه‌های اصلی اقتصاد بسیاری از کشورها محسوب می‌شوند. این منابع که شامل نفت، گاز و معادن می‌شوند، نقش مهمی در افزایش درآمدها، حمایت از صنایع داخلی، جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی و ایجاد فرصت‌های شغلی گسترده دارند. معمولاً منابع طبیعی نقش تعیین‌کننده‌ای در جایگاه اقتصادی کشورها در سطح جهانی ایفا

¹ Visualcapitalist

² Statista

می‌کنند و می‌توانند در صورت مدیریت پایدار، به منبعی برای قدرت سیاسی و اقتصادی کشورها تبدیل شوند و بازده اقتصادی چشم‌گیری به همراه داشته باشند. در این رتبه‌بندی، روسیه به دلیل دارا بودن ذخایر عظیم نفت، زغال‌سنگ، گاز طبیعی و فلزات کمیاب زمین در جایگاه نخست قرار دارد. پس از آن، ایالات متحده آمریکا با ذخایر قابل توجهی از زغال‌سنگ، چوب، گاز طبیعی، مس و طلا در جایگاه دوم ایستاده است. در میان کشورهای عربی، عربستان سعودی رتبه سوم جهانی و نخست عربی را با منابع عظیم نفت و گاز طبیعی کسب کرده است. در این میان، عراق با تکیه بر ذخایر نفت و فسفات در جایگاه نهم جهانی و دوم عربی قرار گرفته است. با وجود برخورداری این کشورها از منابع طبیعی گسترده، مدیریت صحیح و پایدار این منابع همچنان یک عامل کلیدی در دستیابی به توسعه پایدار و ایجاد رشد اقتصادی واقعی در آینده به شمار می‌رود.